

Національний аерокосмічний університет
ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Факультет №7
Кафедра права

Дисципліна:

СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ

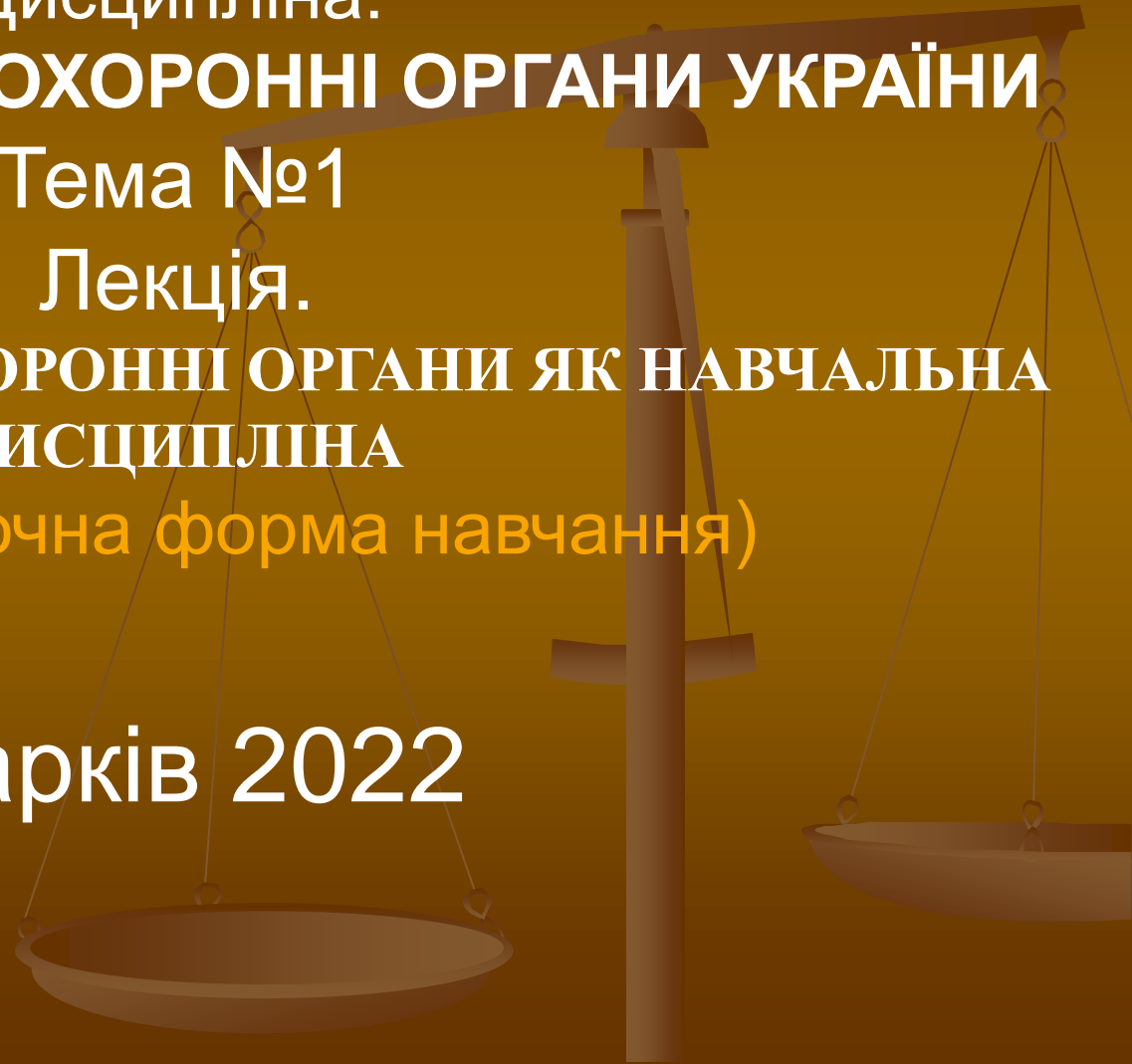
Тема №1

Лекція.

**СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ ЯК НАВЧАЛЬНА
ДИСЦИПЛІНА**

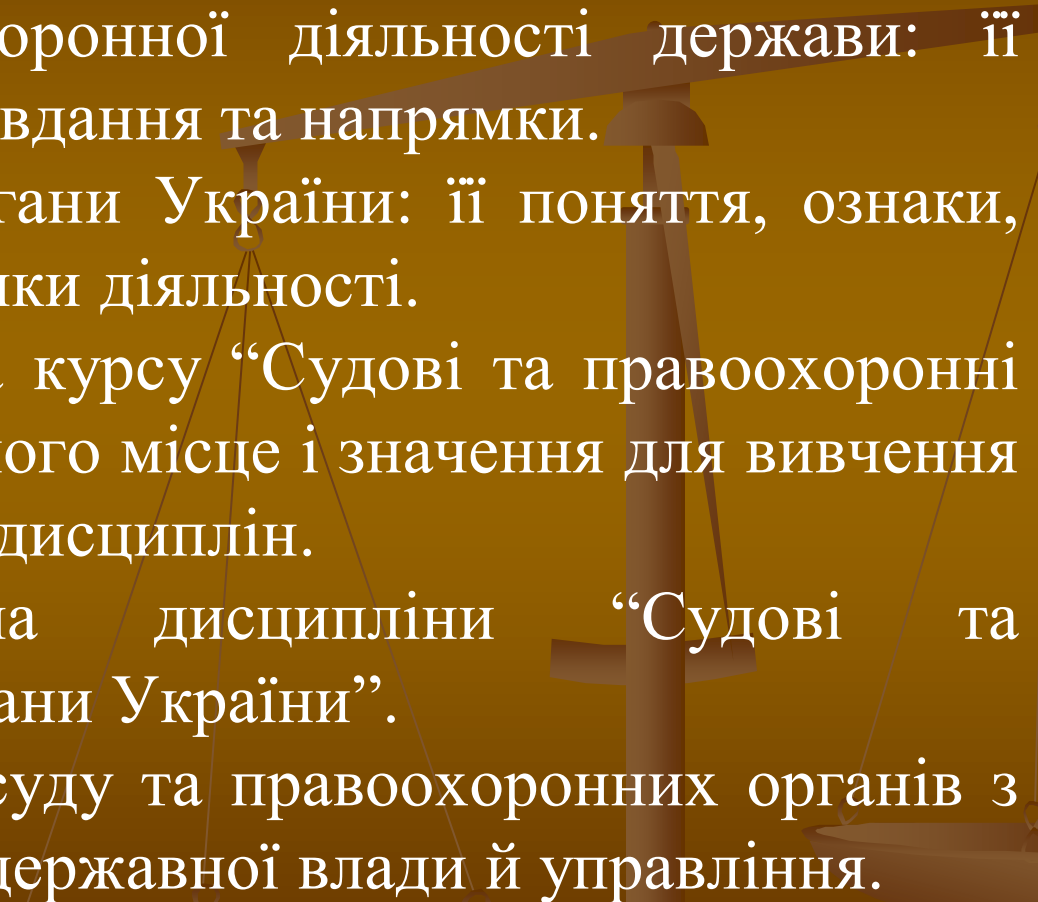
(Денна / заочна форма навчання)

Харків 2022

ПЛАН ЛЕКЦІЇ

Вступ

1. Сутність правоохоронної діяльності держави: її поняття, ознаки, завдання та напрямки.
 2. Правоохоронні органи України: її поняття, ознаки, завдання та напрямки діяльності.
 3. Предмет і система курсу “Судові та правоохоронні органи України”, його місце і значення для вивчення інших юридичних дисциплін.
 4. Основні джерела дисципліни “Судові та правоохоронні органи України”.
 5. Взаємовідносини суду та правоохоронних органів з іншими органами державної влади й управління.
-

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996. 1996 р., № 30, стаття 141.*

2. Навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» для здобувачів вищої освіти, спеціальності 262 – «Правоохоронна діяльність», перший рівень вищої освіти: денна / заочна форма./ Укладачі: Шинкаренко І.Р. Харків: Нац. Аерокосм. університет, 2022. 684 с.

Рекомендована література:

4. Лапкін А. В. Організація судових та правоохоронних органів України : навч. посіб. у схемах . Вид. 7-ме, змін. і допов. Харків : Право, 2018. 170 с.
5. Матеріали методичного забезпечення дисципліни «Організація судових та правоохоронних органів України» // Упорядн.: Є.Г. Шаніна. -Д.:ДВНЗ «Національний гірничий університет», 2012.

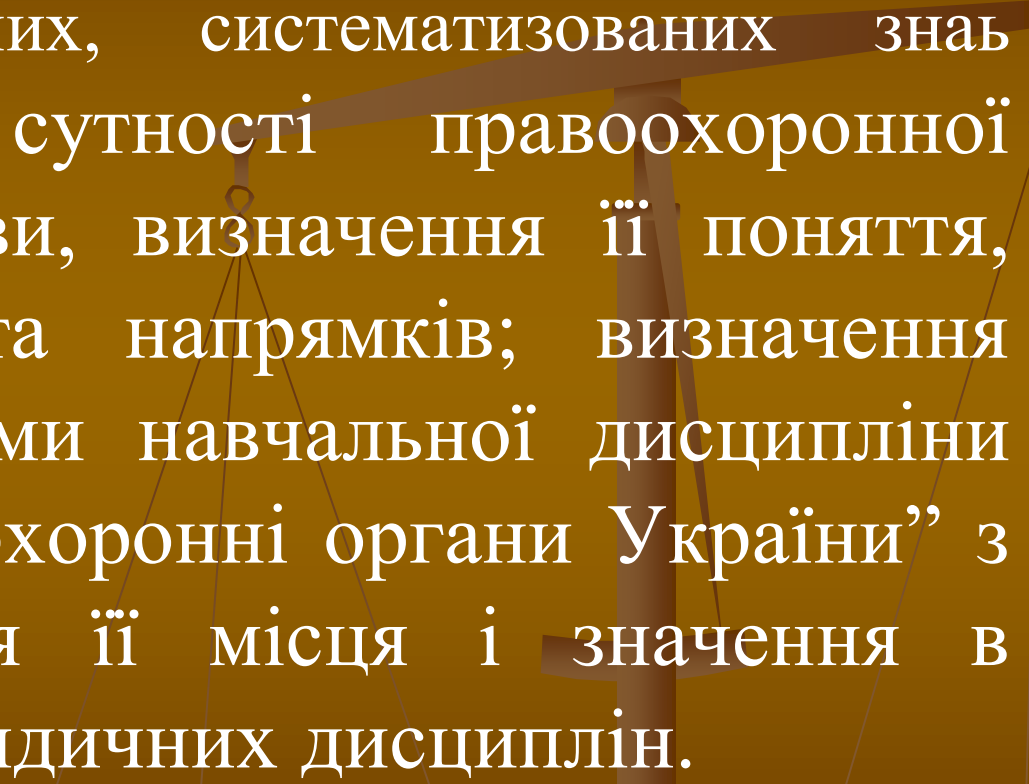
Перелік ключових термінів та понять теми:

«правоохоронна діяльність»,
«правоохоронний орган», «судоустрій»,
«судочинство», «правосуддя», «система»,
«структура», «ланка», «інстанція»,
«предмет», «мето», «методологія».

МЕТА ЛЕКЦІЇ:

Надання теоретичних, систематизованих знаць студента щодо сутності правоохоронної діяльності держави, визначення її поняття, ознак, завдань та напрямків; визначення предмету і системи навчальної дисципліни “Судові та правоохоронні органи України” з ціллю окреслення її місця і значення в системі інших юридичних дисциплін.

ВСТУП

У всіх юридичних вузах України вивчається Дисципліна “Судові та правоохоронні органи України” вивчається у всіх юридичних ВУЗах, яка дає студентам-юристам першого курсу вихідні дані про суди, прокуратуру, міністерство внутрішніх справ, органи юстиції, органи розслідування справ про злочини, про адвокатуру і деякі інші установи і організації, які пов’язані із здійсненням законності та правопорядку, охороною прав і законних інтересів державних і недержавних організацій, окремих осіб.

Кожен юрист зобов’язаний знати, як побудовані і діють органи, які реалізують правові приписи.

МЕТА ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

надання майбутнім юристам чіткого уявлення про те,

як вони взаємодіють між собою і іншими державними органами, *яке* їх соціальне призначення

як побудовані і функціонують державні та недержавні установи, які покликані здійснювати правоохоронну діяльність

на яких принципах здійснюється їх діяльність,

**1. ПОНЯТТЯ
ПРАВООХОРОННОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЇЇ
ВІДЗНАКИ І ЗАВДАННЯ
ТА НАПРЯМКИ
ПРАВООХОРОННОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ.**

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

- вирішення проблем, пов'язаних з забезпеченням нормального функціонування економіки в цілому, її галузей і конкретних господарських організацій;
- проведення зовнішньої політики;
- створення умов для розвитку культури, науки і освіти;
- підтримання обороноздатності;
- забезпечення правопорядку;
- охорона безпеки держави;
- а також інші функції

ПЕРШОЧЕРГОВІ ЗАВДАННЯ держави та її органів

1. забезпеченню
правопорядку і
законності

2. охорона прав та
законних інтересів
державних і
недержавних органів,
трудових колективів,

3. захист прав і свобод
людини,

4. боротьбі з
правопорушеннями та
злочинними проявами.

Для більшості державних органів діапазон їх діяльності не замикається на рішеннях названих вище завдань

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

ОРГАНИ ДЕРЖАВИ

основною функцією
яких є

забезпечення безпосередньо законності та
правопорядку (правоохоронна діяльність)

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

ознаки:

Перша – правоохоронна діяльність може здійснюватися не будь-яким способом, а лише з допомогою застосування юридичних заходів впливу

- ✓ *якщо скоєно кримінальне правопорушення*, то може бути призначено покарання, встановлене кримінальним законодавством, чи інші заходи впливу, які дозволяються законом;
- ✓ *якщо майну завдано шкоду*, що не тягне кримінальної відповідальності, то може бути покладено обов'язок відшкодування цієї шкоди;
- ✓ *якщо за укладеною угодою* не виконано обов'язки, то можливе застосування майнових санкцій;
- ✓ *якщо, хтось керував автомобілем* в нетверезому стані, то його можна позбавити посвідчення водія тощо.

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

ознаки:

Друга – здійснювані в процесі її виконання юридичні заходи впливу повинні суворо відповідати припису закону чи іншого правового акту

Тільки вони можуть бути основою застосування конкретного заходу впливу і чітко визначати його зміст.

Орган, який застосував такий вплив, зобов'язаний пунктуально виконувати відповідне розпорядження. Наприклад, затримання особи, що вчинила правопорушення не більше як на три години

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

ознаки:

Третя – вона реалізується у встановленому законом порядку з дотриманням встановлених певних процедур

Наприклад, вирок суду, який призначив кримінальне покарання чи звільнив від нього, чи виправдав підсудного може бути встановлений тільки після проведення судового розгляду і всебічного обговорення судом всіх питань, які конкретно означені процесуальним законом. Таке обговорення повинно проходити в нарадчій кімнаті, з забезпеченням таємниці наради і дотриманням інших процедурних правил. Для прийняття рішення з застосування чи незастосування юридичних заходів впливу передбачуються встановлені законом конкретні правила, які обов'язкові для виконання, їх порушення може потягти за собою визнання рішення незаконним і недійсним.

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

ознаки:

Четверта – реалізація покладається перш за все на спеціально уповноважені державні органи, які комплектуються відповідним чином підготовленими службовцями — в більшості своїй юристами, а також фахівцями, які володіють знаннями з інших галузей.

✓ Організація та діяльність таких органів детально та всебічно регламентується в законодавчому порядку, в тому числі шляхом встановлення особливих процедурних (процесуальних) правил для вирішення найбільш відповідальних питань.

✓ Все це в сукупності направлене на забезпечення оперативності, обґрунтованості, законності та справедливості прийняття названими органами рішень по застосуванню юридичних заходів впливу, направлених на охорону права від вже допущених чи передбачуваних порушень.

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

це така державна діяльність спеціально-уповноважених державних та недержавних органів

яка здійснюється з метою забезпечення дотримання прав та свобод фізичних і юридичних осіб,

а також законності та правопорядку шляхом застосування юридичних заходів впливу,

в суворій відповідності з законом і при неухильному дотриманні встановленого ним порядку.

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ напрямки:

- а) діяльність державних органів із забезпечення правосуддя;
- б) діяльність органів прокуратури;
- в) діяльність з виявлення, запобігання правопорушень та виявлення, запобігання розслідування кримінальних правопорушень;
- г) діяльність із захисту державної безпеки, державного кордону та охорони правопорядку.

ОСНОВНІ ОБ'ЄКТИ, ЯКІ ПОВИННІ ЗАХИЩАТИСЯ СИСТЕМОЮ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ:

- ✓ особистість — її права і свободи;
- ✓ суспільство — його матеріальні і духовні цінності
- ✓ держава її конституційний лад, суверенітет і територіальна цілісність.

Вони є основними орієнтирами і завданнями правоохоронної діяльності.

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Конституційний контроль — здійснюється Конституційним Судом України. Він відноситься до ефективних засобів забезпечення верховенства конституційних приписів, які є головним атрибутом демократичної держави. **Основне призначення конституційного контролю** полягає перш за все в забезпеченні відповідності законів і інших нормативних актів органів законодавчої і виконавчої влади Конституції України, охороні конституційних прав і свобод особистості, офіційного тлумачення Конституції України і законів. Конституційний Суд України є гарантом реального виконання Конституції України всіма державними органами, посадовими особами та громадянами.

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Правосуддя — найважливіший напрямок правоохоронної діяльності держави тому, що його здійснює тільки суд в особливому процесуальному порядку з правом застосування до правопорушника державного примусу, в тому числі й у формі кримінального покарання. Ні один інший державний орган або громадська організація не має таких повноважень як суд. Тільки суд при скільки-небудь серйозних правопорушеннях вправі розглядати такі справи і виправдовувати або застосовувати покарання від імені держави. Суд є головним інструментом дотримання правопорядку в країні і вінчає всю піраміду правоохоронних органів.

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Процесуальне керівництво прокурором — здійснюється уповноваженими на те прокурорами країни і спрямовані на процесуальне керівництво досудовим розслідуванням та наглядом за слідчими(розшуковими) та негласними (розшуковими) діями органів правопорядку, представництво інтересів держави у суді у випадках, передбачених законом, нагляд за виконанням рішень судів у кримінальних провадженнях щодо обмеження прав і свобод особи.

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Забезпечення публічної безпеки і порядку покладено на органи Національної поліції, що входить до Міністерства внутрішніх справ України з метою попередження, припинення та розкриття правопорушень, протидії злочинності.

Розслідування злочинів — це діяльність особливих посадових осіб — слідчих, здійснювана з метою розкриття і розслідування злочинів і встановлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення для доведення їх вини або невинуватості, слідчі готують матеріали кримінальної справи для її розгляду судом.

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Захист прав та інтересів громадян та організацій здійснюється перш за все адвокатурою в формі надання консультацій з правових питань, складання різного роду ділових паперів, виступів адвокатів в суді захисниками з кримінальних справ та представниками з цивільних справ: адвокататура є громадською організацією.

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Правова робота на підприємствах, як вид правоохоронної діяльності, покладена на господарський суд та юридичну службу організацій, підприємств та спрямована на забезпечення законності в цивільному обігу, особливо в сфері договірних відносин підприємств і організацій. Юрисконсульти сприяють правопорядку в організаціях шляхом складання угод, візування наказів, консультування співробітників та в інших формах. Господарські суди розглядають господарські суперечки організацій, пов'язані з укладанням та виконанням різних угод.

ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Діяльність недержавних служб безпеки – здійснюється недержавними, в більшості приватними підрозділами шляхом надання допомоги правоохоронним органам у виконанні окремих завдань, пов'язаних із забезпеченням охорони фізичних осіб і підприємств та інших функцій, спрямованих на забезпечення дотримання прав і свобод юридичних та фізичних осіб, а також підтримання законності та правопорядку в державі.

З цієї короткої характеристики різновидів правоохоронної діяльності держави витікає висновок про різноманітність напрямків, форм та методів цієї діяльності органі.

МЕТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

- ✓ усунення порушень норм Конституції України;
- ✓ справедливий розгляд цивільних і кримінальних справ, справ про адміністративні правопорушення, господарських справ;
- ✓ виявлення і усунення порушень закону процесуальним керівництвом прокурора;
- ✓ розкриття злочинів і викриття осіб, винних в їх вчиненні;
- ✓ підготовка матеріалів для розгляду конкретних справ у суді;
- ✓ надання всім, кому це необхідно, кваліфікованої юридичної допомоги, особливо тим особам, що притягаються до кримінальної відповідальності, а також надання інших юридичних послуг;
- ✓ створення умов для нормальної діяльності судів та інших органів.

ПРАВОСУДДЯ

Серед функцій держави, пов'язаних з правоохоронною діяльністю, важливе місце посідає правосуддя як форма реалізації судової влади.

Правосуддя - це така функція правоохоронної діяльності, що прямо стосується захисту найбільш значущих прав і законних інтересів людини і громадянина. Виконанню завдань правосуддя так чи інакше підпорядкована реалізація всіх інших правоохоронних функцій. Наприклад, правосуддя по кримінальній справі не може бути здійснене законно, обґрунтовано і справедливо, якщо ця справа не була попередньо всебічно і повно розслідувана компетентними органами.

ПРАВОСУДДЯ

Реалізація правосуддя — це насамперед забезпечення конституційних розпоряджень, у тому числі тих, що прямо пов'язані з належним відправленням правосуддя, гарантіями його законності, обґрунтованості та справедливості. Тому про правосуддя, ніякою мірою не зменшуючи значення інших правоохоронних функцій, можна говорити як про генеральну функцію в цій системі.

В діяльності судових та правоохоронних органів першочергове значення і важливе місце займають законність і правопорядок.

ПРАВОСУДДЯ

Законність — це принцип державного устрою, який полягає у вимозі точного та неухильного дотримання законів усіма організаціями, посадовими особами та громадянами.

Зміст принципу законності складає наявність сучасного законодавства, обов'язковим забезпеченням верховенства закону та безумовне виконання всіма органами держави, громадськими організаціями, посадовими особами та громадянами приписів законів. Принцип законності в реальному суспільному житті знаходить втілення в правопорядку.

ПРАВОСУДДЯ

Правопорядок — це система суспільних відносин, які регулюються правом та базуються на законності.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО ПИТАННЯ:

- ***Таким чином, правоохоронна діяльність*** — це така державна діяльність, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими органами шляхом застосування юридичних заходів впливу, в суворій відповідності з законом і при неухильному дотриманні встановленого ним порядку.
- До основних напрямків правоохоронної діяльності держави відносяться: конституційний контроль, правосуддя, прокурорський нагляд, охорона громадського порядку, розслідування злочинів, захист прав та інтересів громадян та організацій, правова робота в народному господарстві, громадська правоохоронна діяльність.

2. ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ЗАВДАННЯ ТА НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ.

КОМПЕТЕНЦІЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ СКЛАДАЮТЬ:

- ✓ охорона та захист права,
- ✓ відновлення порушеного права,
- ✓ припинення або розгляд порушення права, виявлення або розслідування злочинів.

ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН

такий державний орган,

» предмет діяльності якого законодавчо фіксується

хоч у назві це може й не відбиватись.

« як його завдання або функції саме охоронного призначення

ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН

ознаки:

- ✓ *ці органи створюються на принципах демократії* та діють в умовах максимальної гласності;
- ✓ *вони в силу прямої вказівки в законі* та специфічного положення в механізмі держави призначені саме для забезпечення законності та правопорядку, захисту прав та інтересів громадян, трудових колективів, суспільства та держави;
- ✓ *вони наділені відповідними правами* та володіють специфічною компетенцією з попередження, припинення правопорушень та розгляду правових питань та справ, пов'язаних з правопорушеннями та захистом прав;
- ✓ *в залежності від характеру правових питань* ці органи і організації наділені правом застосовувати відповідні заходи державного та громадського-впливу з метою відновлення та укріплення законності та правопорядку аж до кримінального покарання, яке застосовується виключно судом.

ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН

це такі державні установи та недержавні організації,

які всією своєю діяльністю на
» основі закону і у відповідних формах покликані забезпечувати

і наділені правом у відповідних випадках застосовувати державний примус стосовно осіб, які порушили законність та правопорядок.

законність та правопорядок, захист прав та інтересів громадян, трудових колективів, суспільства і держави

ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН

завдання:

- ✓ відновлення порушених (особистих, майнових) прав
- ✓ покарання правопорушників в тих випадках, коли право не можна відновити,
- ✓ або відновлення порушеного права і покарання одночасно.

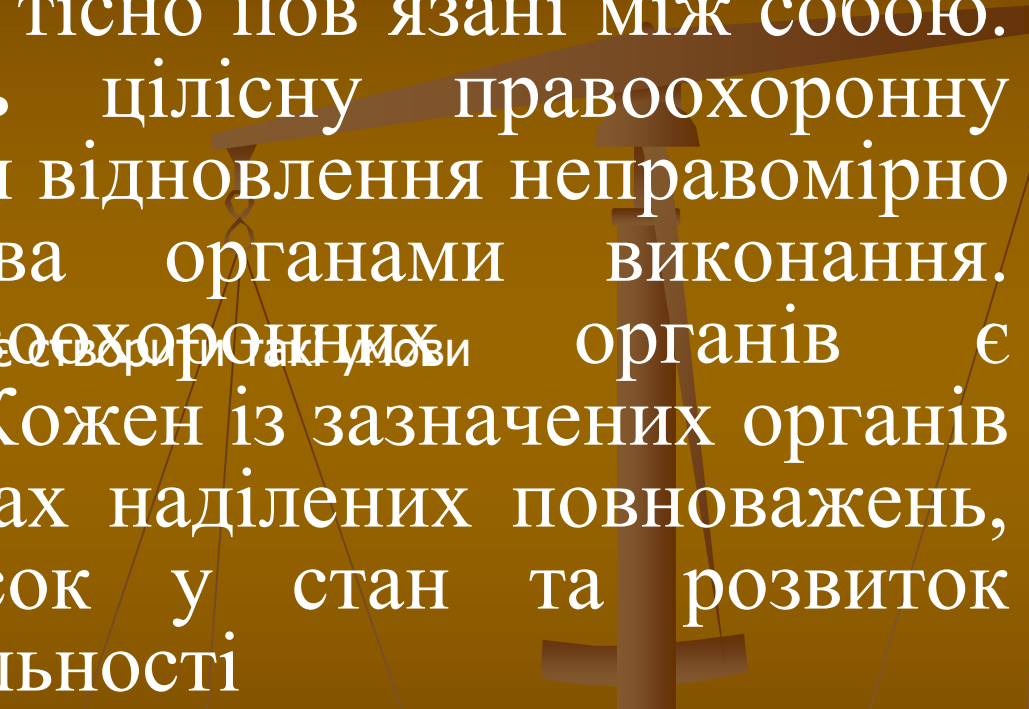
ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН

класифікація:

- ✓ органи, головним і основним призначенням яких є правоохоронна діяльність (наприклад, МВС);
- ✓ органи, які поряд з іншими видами діяльності, провадять правоохоронну (наприклад, Держсанепідслужба);
- ✓ органи, окремі підрозділи яких створені виключно у правоохоронних цілях (наприклад, підрозділи по боротьбі з контрабандою у складі митниць).

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО ПИТАННЯ:

Правоохоронні дії тісно пов'язані між собою. Вони утворюють цілісну правоохоронну сферу, охоплюючи відновлення неправомірно порушеного права органами виконання. Діяльність правоохоронних органів є багатоплановою. Кожен із зазначених органів відповідає, у межах наділених повноважень, за власний внесок у стан та розвиток предмета його діяльності

3. ПОНЯТТЯ ПРЕДМЕТУ,

- МІСЦЕ КУРСУ В СИСТЕМІ ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН І ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНШИХ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН.

НАВЧАЛЬНИЙ КУРС “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ” ВИЗНАЧАЄ

завдання, принципи організації та діяльності правоохоронних органів

їх повноваження та побудову

ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ»

є, насамперед, побудова органів судової влади і тих органів держави, які займаються правоохоронною діяльністю, принципи їх організації, завдання і мета діяльності, історія їх становлення та розвитку;

координація діяльності правоохоронних органів та взаємодія між ними та іншими державними органами та недержавними організаціями,

правовий статус і відповідальність працівників правоохоронних органів, окремі напрями правоохоронної діяльності тощо.

міжнародна співпраця правоохоронних органів, комплектування і забезпечення правоохоронних органів,

ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”

*є положення про основи
організації,*

систему, завдання, повнова-
ження і принципи діяльності
судових та правоохоронних
органів)

**Юридична наука
розрізняє предмет
вивчення в даній
дисципліні у широкому і
вузькому значенні цього
слова.**

*а також статус посадових
осіб, що працюють у цих
органах.*

ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ У ШИРОКОМУ РОЗУМІННІ

Історія виникнення і побудова органів судової влади, і правоохоронних органів (прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, СБУ), громадських організацій, які займаються правоохоронною діяльністю (адвокатура, громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону).

ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ У ВУЗЬКОМУ РОЗУМІННІ

норми ряду галузей права України, в яких закріплена побудова органів судової влади та інших правоохоронних органів (норми конституційного, адміністративного, інших галузей права).

Отже, предмет дисципліни є комплексним, оскільки комплексною, багатовекторною та багаторівневою є правоохоронна діяльність державних і недержавних органів та організацій у сфері правоохорони.

ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ У ВУЗЬКОМУ РОЗУМІННІ

Безпосереднім предметом вивчення в даному курсі є ті норми конституційного права, які стосуються побудови судової влади (Розділ 8 Конституції України), Вищої ради юстиції України, прокуратури (Розділ 7 Конституції України), Конституційного Суду України (Розділ 12 Конституції України). Норми конституційного права закріплюють призначення адвокатури у державі – у ст. 59 Конституції України міститься положення: для забезпечення правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

МЕТОДОЛОГІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Безпосереднім предметом вивчення в даному курсі є ті норми конституційного права, які стосуються побудови судової влади (Розділ 8 Конституції України), Вищої ради юстиції України, прокуратури (Розділ 7 Конституції України), Конституційного Суду України (Розділ 12 Конституції України). Норми конституційного права закріплюють призначення адвокатури у державі – у ст. 59 Конституції України міститься положення: для забезпечення правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

МЕТОДОЛОГІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Методологічну основу науки дисципліни «Судові та правоохоронні органи» становлять загальнонаукові та конкретні методи дослідження її предмета

До конкретних методів відносяться: системний підхід; історичний підхід; формально-логічний; нормативно-логічного аналізу; статистичний; соціологічних досліджень; порівняння; моделювання та ін.

МЕТОДИ ДИСЦИПЛІНИ

«Судові та правоохоронні органи»

Системний підхід - передбачає, що самі судові та правоохоронні органи являють собою певну систему знань. Порядок їх організації складається із законодавчо закріплених процедур утворення. Діяльність цих органів включає систему компетенцій, повноважень, прав та обов'язків, форм і методів, завдань і функцій для досягнення певної мети – правоохорони.

МЕТОДИ ДИСЦИПЛІНИ «Судові та правоохоронні органи»

Історичний метод - полягає в тому, що, опановуючи і досліджуючи знання про організацію і діяльність судових та правоохоронних органів, дослідник підходить до розуміння сучасних явищ через такі прийоми, що характеризують пізнання предмета з моменту його виникнення у процесі розвитку до сучасного функціонування. Досліджується історія виникнення і побудова органів судової влади, і правоохоронних органів (прокуратура, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство юстиції України, СБУ, адвокатура, громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону).

МЕТОДИ ДИСЦИПЛІНИ «Судові та правоохоронні органи»

Формально-логічний метод передбачає вивчення судових та правоохоронних органів за допомогою основних законів формальної логіки. Вивчаючи предмет науки дисципліни «Судові та правоохоронні органи», дослідник використовує поняття, судження, висновки, аналіз та синтез, індукцію і дедукцію та інші засоби формальної логіки.

МЕТОДИ ДИСЦИПЛІНИ «Судові та правоохоронні органи»

Метод нормативно-логічного аналізу - полягає у виявленні реальних результатів впливу правових норм на процес утворення і функціонування судових та правоохоронних органів. Разом з тим цей метод не можна вважати головним у галузевих науках. Дослідженню підлягають не лише юридичні сторони організації та діяльності судових та правоохоронних органів, а й політична, соціальна, економічна, психологічна, напрями їх функціонування, завдання, повноваження

МЕТОДИ ДИСЦИПЛІНИ

«Судові та правоохоронні органи»

Статистичний метод є засобом вивчення змін у судових та правоохоронних органах і використовується як спосіб обробки одержаних результатів для використання їх у наукових дослідженнях та практичній діяльності.

Метод соціологічних досліджень полягає у вивченні причин і обставин впливу судових та правоохоронних органів на соціальні явища.

Порівняльний метод використовують для порівняння судових та правоохоронних органів у різні періоди розвитку української держави. У сучасній державі розширені та більш детально законодавчо регламентовані окремі напрями правоохоронної діяльності (такі як боротьба з корупцією, організованою злочинністю, наркобізнесом, легалізацією коштів, здобутих злочинним шляхом тощо).

МЕТОДИ ДИСЦИПЛІНИ «Судові та правоохоронні органи»

Моделювання, полягає в утворенні теоретичної моделі певного правоохоронного та судового органу, вивченні можливого функціонування такої моделі, наслідків, що можуть виникнути у процесі функціонування, та врахуванні їх у процесі організації і подальшої діяльності створеного інституту. Прогнозування має на меті передбачити можливі ситуації розвитку завдань, функцій, компетенції, форм і методів організації і діяльності судових та правоохоронних органів. Усі методи, що використовуються наукою дисципліни «Судові та правоохоронні органи» між собою тісно взаємопов'язані і утворюють методологію дослідження предмета цієї науки.

СИСТЕМА ДИСЦИПЛІНИ

«СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННИ ОРГАНИ УКРАЇНИ»

Загальна- присвячена розгляду питань про загальну характеристику діяльності правоохоронних, судових та інших органів, їх взаємодію та іншими державними органами і вивчає основні поняття, систему, структуру, його законодавчі джерела.

Особлива- утворюють органічно пов'язані між собою вчення (системні знання) про забезпечення законності в діяльності суду, правоохоронних органів, а також проблеми щодо змісту повноважень та компетенції правоохоронних органів, їх підпорядкованості та державного керівництва.

Таким чином систему дисципліни складає сукупність взаємозв'язаних між собою питань і завдань, які вивчаються в даній дисципліні.

Дисципліна “Судові та правоохоронні органи України” — є одним з початкових курсів, що дає вихідні знання про правоохоронну діяльність і органи що її здійснюють.

ЗВ'ЯЗОК ПРЕДМЕТУ КУРСУ «СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННИ ОРГАНИ України» з суміжними навчальними дисциплінами

В нормах конституційного права закріплено суспільний та громадський устрій, будова механізму всієї нашої держави, а також і таких важливих правоохоронних органів як суд і прокуратура, які в державному апараті займають специфічне положення. В силу своєрідності їх призначення вони об'єдналися в підгалузі — *судоустрій та прокурорський нагляд.*

Курс “Судові та правоохоронні органи України” пов'язаний також з дисципліною “Адміністративне право”, особливо з питань організаційного забезпечення діяльності судів та їх устрою, а також публічного адміністрування Міністерства внутрішніх справ України.

Деякі питання організації правоохоронних органів вирішуються в нормах таких галузей права як кримінально-процесуальне, цивільно-процесуальне, фінансове і інших галузей права.

Місце курсу “Судові та правоохоронні органи України” в системі інших юридичних дисциплін визначається його предметом. Неможливо глибоко і всебічно засвоїти діяльність правоохоронних органів з реалізації відповідних галузей права не усвідомивши їх побудову, організаційну структуру.

ЗНАЧЕННЯ КУРСУ
«СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННИ ОРГАНИ України»
для суміжних юридичних дисциплінами

По-перше тим, що він є дисципліною правового характеру, оскільки в ній вивчаються юридичні установи держави, організовані на основі права.

По-друге - він є одночасно суспільною наукою та юридичною наукою, яка вивчає право.

По-третьє - визначається ще й тим, що ця дисципліна має характер вступного курсу, який передує вивченню інших юридичних дисциплін.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ

Таким чином Судові та правоохоронні органи України – це дисципліна, яка, використовуючи норми конституційного, адміністративного, кримінальнопроцесуального та ряду інших галузей права, вивчає основи організації і найбільш суттєві напрями діяльності й завдання судових та правоохоронних органів України, їх взаємодію один з одним та з іншими органами.

Отже, предметом дисципліни “Судові та правоохоронні органи України” є положення про основи організації, систему, завдання, повноваження і принципи діяльності судових та правоохоронних органів, а також статус посадових осіб, що працюють у цих органах.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО ПИТАННЯ

Систему навчальної дисципліни складає перелік тем, що вивчаються в ній. До системи дисципліни “Судові та правоохоронні органи України” включаються теми, в яких розглядаються загальні питання, пов’язані з поняттям правоохоронної діяльності, характеристикою органів, що здійснюють цю діяльність, аналізом принципів, що лежать в основі їх побудови і діяльності.

4. ЗАКОНОДАВЧІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”

це нормативні акти,

в яких містяться норми конституційного, адміністративного, кримінального, кримінальнопроцесуального та інших галузей права

За юридичним значенням – усі нормативно-правові акти про правоохоронні органи та правоохоронну діяльність, відрізняються між собою переважно тим, який державний орган їх прийняв і в якому порядку

що регламентують основи організації та діяльності правоохоронних органів і організацій.

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”
класифікація

1). Найвище місце в цій ієрархічній системі належить Конституції України. Відповідно до ст. 8 Конституції України, в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Прийняття будь-яких змін до Конституції України є складним процесом, визначеним безпосередньо в Конституції України (Розділ XIII).

**НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”
класифікація**

2). Із ст. 9 Конституції України та ст. 17 Закону України «Про міжнародні договори України» (в яких, зокрема зазначено: «якщо міжнародним договором України, укладання якого відбулось у формі закону, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законом України, то застосовуються правила міжнародного договору України») впливає, що друге місце в системі правових актів посідають чинні Міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною радою України. Вони не можуть суперечити Конституції України, але укладання міжнародних договорів, які суперечать їй, є можливим після внесення відповідних змін до Конституції України. За загальним принципом, загальновизнані норми Міжнародного права потребують імплементації у національне законодавство).

**НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”
класифікація**

3). На третьому місці – закони. Згідно зі ст. 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та Законами України. Фактично роль законів виконують рішення Конституційного Суду України, відповідно до яких закони та інші правові акти можуть бути визнані неконституційними повністю чи в окремій частині і втрачають чинність з дня ухвалення законного рішення (ст. 152 Конституції України).

**НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ
“СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”
класифікація**

4). Зі ст.ст. 85, 106, 117, 137, 150 Конституції України випливає, що далі в ієрархії нормативно-правових актів знаходяться постанови Верховної Ради України, укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

5). Завершують ієрархію нормативно-правові акти, що приймаються відомствами (відомчі та міжвідомчі накази, положення, інструкції, правила та інші нормативно-правові акти міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, господарського управління і контролю тощо), а також рішення органів місцевого самоврядування, які відповідно до ст. 144 Конституції України є обов'язковими до виконання на відповідній території.

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”

Конституція України — це акт, в якому вирішені найбільш принципові питання державного та громадського життя:

- ✓ зафіксовані основи громадського устрою та політичної системи,
- ✓ вихідні основи взаємовідносин держави та особи,
- ✓ її основні права, свободи, обов'язки,
- ✓ державний устрій,
- ✓ структура та порядок утворення органів державної влади та управління, їх основні завдання та ряд інших питань.

Для дисципліни “Судові та правоохоронні органи України” особливе значення мають конституційні положення, які містяться, в розділах: VII — стосується прокуратури, VIII — стосується правосуддя, XII — стосується Конституційного Суду України.

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ” розподіл за їх значущістю та силою

Перше місце серед нормативних актів займає Конституція України. У багатьох її статтях вирішуються питання організації та діяльності різних правоохоронних органів, закріплюються конституційні принципи організації та діяльності судів, прокуратури, Конституційного суду тощо. Як вже відмічалось вище, Конституція України є юридичною базою для розвитку всього законодавства, всіх його галузей, у тому числі і тих, на основі яких організуються та працюють правоохоронні органи.

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ” розподіл за їх значущістю та силою

Друга група нормативних актів, які посідають важливе місце в регулюванні правоохоронної діяльності, особливо у зв'язку з активною інтеграцією України до Європейського Співтовариства, займають міжнародно-правові акти та міждержавні угоди, учасницею яких є Україна. Серед них особливо виділяються: Загальна декларація прав людини, схвалена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, Європейська Конвенція з прав людини 1959 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, схвалений Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року. Вони ратифіковані і є обов'язковими до виконання на всій території України.

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ” розподіл за їх значущістю та силою

Третя група нормативних актів – це Закони, що приймаються Верховною Радою України. Закони, які регулюють діяльність судових, правоохоронних і правозахисних органів, можна умовно розділити на декілька груп:

НОРМАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ДИСЦИПЛІНИ “СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ”

Отже, всю систему нормативних актів, які регулюють будову правоохоронних органів, можна підрозділяти за їх значущістю та силою, в залежності від характеру органа держави, який видає той чи інший акт, можна розбити на шість груп:

НОРМАТИВНІ АКТИ РЕГУЛЬОВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Перше місце серед нормативних актів займає Конституція України. У багатьох її статтях вирішуються питання організації та діяльності різних правоохоронних органів, закріплюються конституційні принципи організації та діяльності судів, прокуратури, Конституційного суду тощо. Як вже відмічалось вище, Конституція України є юридичною базою для розвитку всього законодавства, всіх його галузей, у тому числі і тих, на основі яких організуються та працюють правоохоронні органи.

НОРМАТИВНІ АКТИ РЕГУЛЬОВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Друга група нормативних актів, які посідають важливе місце в регулюванні правоохоронної діяльності, особливо у зв'язку з активною інтеграцією України до Європейського Співтовариства, займають міжнародно-правові акти та міждержавні угоди, учасницею яких є Україна. Серед них особливо виділяються: Загальна декларація прав людини, схвалена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, Європейська Конвенція з прав людини 1959 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, схвалений Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року. Вони ратифіковані і є обов'язковими до виконання на всій території України.

НОРМАТИВНІ АКТИ РЕГУЛЬОВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Третя група нормативних актів – це Закони, що приймаються Верховною Радою України. Закони, які регулюють діяльність судових, правоохоронних і правозахисних органів, можна умовно розділити на декілька груп:

Закони, які визначають загальні засади діяльності суду та окремих правоохоронних і правозахисних органів (“Про судоустрій України”, “Про прокуратуру”, “Про Службу безпеки України”, “Про поліцію”, “Про адвокатуру” тощо);

Закони, які регулюють окремі напрямки діяльності суду, правоохоронних і правозахисних органів (“Про боротьбу з корупцією”, “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю”, “Про оперативно-розшукову діяльність” тощо);

Закони, які містять гарантії правового та соціального захисту суб’єктів судової, правоохоронної та правозахисної діяльності (“Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві”, “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”, “Про статус суддів” тощо).

НОРМАТИВНІ АКТИ РЕГУЛЬОВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Четверта група нормативних актів – це Постанови Верховної Ради України та Укази Президента України, які стосуються організації діяльності судових, правоохоронних і правозахисних органів (Указ Президента України "Про Державну судову адміністрацію України", "Про Координаційний комітет по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю", "Про Положення про Міністерство юстиції України", Постанова Верховної Ради України "Про затвердження Положення про класні чини працівників прокуратури України", "Про затвердження дисциплінарного статуту прокуратури України" тощо).

НОРМАТИВНІ АКТИ РЕГУЛЬОВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

П'ята група нормативних актів – це Постанови Кабінету Міністрів України, які стосуються організації діяльності судових, правоохоронних і правозахисних органів ("Про застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку в Українській РСР", "Про Державну судову адміністрацію України", "Про систему органів юстиції" тощо.)

НОРМАТИВНІ АКТИ РЕГУЛЬОВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

Шоста група нормативних актів – це нормативні акти галузевих органів державної влади і управління, якими є постанови, накази, інструкції Міністерств, відомств. Наприклад, Міністра юстиції, Міністра внутрішніх справ, Генерального прокурора, Верховного Суду (Постанова Пленуму Верховного Суду "Про незалежність судової влади", Наказ Міністерства юстиції України "Про порядок видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю" та інші.)

ВИСНОВКИ ДО ЧЕТВЕРТОГО ПИТАННЯ

Отже, всю систему нормативних актів, які регулюють будову правоохоронних органів, можна підрозділяти на закони та підзаконні акти, а за їх значущістю та силою, в залежності від характеру органа держави, який видає той чи інший акт, можна розбити на п'ять груп: Перша група нормативних актів — Конституція України. Друга група нормативних актів — це Закони, що приймаються Верховною Радою України, які стосуються організації та діяльності правоохоронних органів. Третя група нормативних актів — це Постанови Верховної Ради України та Укази Президента України, які стосуються правоохоронних органів. Четверта група нормативних актів — це Постанови Кабінету Міністрів України, які стосуються правоохоронних органів. П'ята група нормативних актів — це нормативні акти галузевих органів державної влади і управління, якими є постанови, накази, інструкції Міністерств, відомств.

5. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ СУДУ

**ТА ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ З ІНШИМИ
ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ Й УПРАВЛІННЯ**

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ВИЗНАЧАЮТЬСЯ НИЗКОЮ ФАКТОРІВ

– *по-перше*, здійснення органами державної влади цього рівня (Верховна Рада України) законотворчості, тобто видання обов'язкових до виконання на території всієї держави законів. Такі закони регулюють не лише питання організації правоохоронних органів, але і зміст їх діяльності. Саме ці органи беруть активну участь у втіленні в життя положень законів. Але в цій сфері існує і зворотний зв'язок – практика застосування законів правоохоронними органами є ефективним засобом перевірки життєздатності законів. На підставі досвіду застосування законів правоохоронними органами виробляються рекомендації з удосконалення законодавства, які беруться до уваги в процесі правотворчої діяльності, що здійснюється Верховною Радою України (залучення працівників правоохоронних органів, науковців вищих навчальних закладів правоохоронної системи постійними комісіями Парламенту під час розробки законів, у першу чергу комісією із законності і правопорядку);

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ВИЗНАЧАЮТЬСЯ НИЗКОЮ ФАКТОРІВ

по-друге, вищий орган законодавчої влади України уповноважений вирішувати низку питань щодо формування центральних судових і правоохоронних органів. Відповідно до Конституції України Верховна Рада України дає згоду на призначення Президентом України на посаду Генерального прокурора України; також вона обирає шість суддів Конституційного Суду України;

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ВИЗНАЧАЮТЬСЯ НИЗКОЮ ФАКТОРІВ

по-третє, ефективною формою контролю за діяльністю державних органів, у тому числі правоохоронних, є надане народним депутатам України право запиту, на який відповідні державні органи і посадові особи зобов'язані дати відповідь протягом сесії Верховної Ради України. Проте ця форма контролю не повинна використовуватися для втручання в ухвалення правоохоронними органами та органами суду рішень з конкретних справ (наприклад, під час винесення судових рішень); принцип незалежності суддів і народних засідателів, підпорядкування їх тільки закону залишається непорушним у цій сфері відносин;

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ВИЗНАЧАЮТЬСЯ НИЗКОЮ ФАКТОРІВ

по-четверте, для характеристики взаємовідносин вищого органу державної влади України з правоохоронними органами принципове значення має здійснення першим конкретних заходів щодо зміцнення законності і правопорядку, а також узгодженість та ефективність дій у цій сфері.

ВИСНОВКИ ДО П'ЯТОГО ПИТАННЯ

Таким чином, для оцінки взаємовідносин судових і правоохоронних органів з органами державної влади дуже важливим є те, що першим була надана низка істотних повноважень стосовно інших. Це повноваження, пов'язані передусім зі здійсненням контролю за законністю дій більшості органів державної влади і посадових осіб, що працюють у них, зокрема:

1) Генеральному прокурору України та підлеглим йому прокурорам належать повноваження щодо здійснення нагляду за дотриманням і правильним застосуванням закону рядом державних органів і посадових осіб;

2) винесені судами в межах їхньої компетенції вирoki й інші рішення є обов'язковими до виконання на всій території України всіма державними органами і громадськими об'єднаннями, посадовими особами і громадянами. Невиконання чи перешкоджання виконанню судового рішення посадовою особою, у тому числі органом державної влади, може бути суворо покарано.

ВИСНОВКИ З ТЕМИ:

- Таким чином, дисципліна “Судові та правоохоронні органи України” дає мінімум знань про основні установи, які покликані забезпечувати реалізацію правових приписів, а також знання про механізм правозастосування.
- Діяльність держави і її органів охоплює багато сфер державного та суспільного життя. Вирішення проблем, пов’язаних з забезпеченням нормального функціонування економіки в цілому, її галузей і конкретних господарських організацій, проведення зовнішньої політики, створення умов для розвитку культури, науки і освіти, підтримання обороноздатності, правопорядку, охорона безпеки держави, а також інші функції — такий зміст цієї різноманітної діяльності.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Охарактеризуйте основні види правоохоронної діяльності.
2. Як співвідносяться поняття «органи правосуддя», «органи внутрішніх справ», «правоохоронні органи»?
3. «правоохоронні органи»?
4. Які критерії розмежування правоохоронної та правозахисної діяльності?
5. Назвіть форми взаємодії правоохоронних органів з іншими державними органами, підприємствами, установами, громадянами.
6. Які основні напрями співпраці судової влади з іншими гілками державної влади?
7. Чи належить до правоохоронних органів суд? Обґрунтуйте відповідь.
8. Назвіть основні ознаки судової влади і з'ясуйте їх суть.
9. Назвіть основні засади судочинства.
10. Назвіть основні функції судової влади.
11. Охарактеризуйте основні напрями судово-правової реформи в Україні.

ЛЕКЦІЮ ПІДГОТУВАВ
ПРОФЕСОР КАФЕДРИ ПРАВА
ШИНКАРЕНКО І.Р.

© Шинкаренко І.Р. 2022

© Національний аерокосмічний
університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»,
2020

